

Klima třídy a motivace žáků při využívání metody CLIL ve výuce

Wossala Jan

Abstrakt: Metoda CLIL je v českém prostředí poměrně nová, probíhá několik projektů nejen pro jejich zavádění do škol, ale i přípravu budoucích učitelů pro tuto metodu na pedagogických fakultách. Proto tento článek prezentuje výstupy první fáze projektu zaměřeného na využívání metody CLIL v ČR a klima třídy při využívání této metody ve výuce. Tato část projektu je věnována zjišťování aktuálního stavu využívání metody CLIL ve výuce na školách v ČR, zejména na 2. stupni ZŠ a nižším stupni gymnázií. Vzhledem ke stále vzrůstajícímu trendu mezipředmětových vztahů a integrace předmětů je využívání metody CLIL velmi důležitým prvkem edukačního procesu. Nabízí nejen jeden z účinných způsobů motivace žáků, ale také především velký potenciál pro budoucí studium v zahraničí. Je tedy důležité tuto metodu dále rozvíjet a podporovat.

Klíčová slova: CLIL, anglický jazyk, matematika, vzdělávání pedagogů

Abstract: Content and language integrated learning (CLIL) in Czech schools is relatively new. In these days there are some projects aimed at CLIL implementation into Czech schools as well as at prospective teacher training in Faculties of Education for this teaching method. In this article partial results of a project which is focused on findings about the use of CLIL in Czech schools, especially lower secondary schools, are presented. Given the still increasing trend of interdisciplinary relations and integration of subjects, the use of CLIL is an important element of the educational process. CLIL offers an efficient way of motivating pupils and great potential for their possible study abroad. In the article training of prospective mathematics teachers in the Department of Mathematics, Faculty of Education, Palacký University in Olomouc, to use CLIL is presented.

Key words: mathematics, english, CLIL, education

1 Úvod

Vzdělání je důležitou součástí života každého člověka. Pro úspěšné uplatnění je třeba adekvátní dosažené vzdělání. Vzhledem ke vzrůstajícímu trendu migrace za zaměstnáním do zahraničí se zvyšují požadavky na jazykové dovednosti. Toto se týká nejen mladších generací, ale všech obyvatel obecně. Z tohoto důvodu vyvstává nutnost zlepšování možností studia cizích jazyků na školách. Není žádnou výjimkou studovat povinně dva světové jazyky a k tomu mít možnost výběru z dalších formou volitelných seminářů. To vše připravuje současnou mládež na možnosti splnění požadavků současného trendu pracovního trhu.

Tradičně probíhá výuka jazyků samostatně, stejně jako výuka odborných předmětů. Odborná problematika většinou nebývá náplní výuky cizích jazyků. Z tohoto důvodu žákům často chybí nejen slovní zásoba týkající se odborně zaměřených témat, ale obecně i schopnost komunikovat o těchto věcech. Metoda CLIL umožňuje propojit odborné předměty právě s cizím jazykem. Proto je tato metoda v současné době velmi aktuální a důležitá. Díky ní se zlepšuje schopnost žáků komunikovat nejen o tradičních tématech probíraných v hodinách cizího jazyka, ale také o odborných tématech konkrétního nejazykového předmětu.

2 Metoda CLIL

Zkratka CLIL pochází z anglického Content and Language Integrated Learning. Volně by se dal tento název do češtiny přeložit jako integrace obsahového a jazykového vzdělávání. Ač tato metoda není zdaleka novinkou – první oficiální použití pojmu CLIL bylo na finské univerzitě v roce 1994 Davidem Marshem, v České republice se jedná o pojem poměrně nový. Oficiálním podkladem pro aplikaci metody CLIL v českém prostředí byl „Národní plán výuky cizích jazyků v ČR pro období 2005 – 2008“. Vznikl jako reakce na Akční plán 2004 – 2006 vydaný Evropskou komisí. V roce 2009 vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dokument Content and language integrated learning v ČR. Od tohoto roku do současnosti probíhá v ČR několik projektů, které mají za úkol zejména zavádění CLILu do českých škol a školení učitelů pro tuto metodu. Některé z nich probíhají i při přípravě budoucích učitelů na Katedře matematiky Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

2.1 Výhody a nevýhody

Jako každá metoda má i CLIL své výhody i nevýhody. Jednou z hlavních výhod je zlepšování komunikačních schopností žáků v cizím jazyce. Dochází také k rozšíření slovní zásoby zaměřené na odbornou terminologii, na kterou většinou není v hodinách cizího jazyka dostatek času. Tím také probíhá příprava žáků na budoucí studium v zahraničí, protože mají mnohem více zažitou komunikaci v odborných předmětech cizím jazykem a nemají tedy takovou obavu z komunikačních bloků v zahraničí. Absence strachu z problémů s komunikací v cizině je pak velmi užitečná nejen při studiu v zahraničí, ale samozřejmě také při potenciálním hledání zaměstnání v zahraničí. Zvyšuje se tím tedy šance pro uplatnění na trhu práce nejen v domovské zemi, tak i v cizích zemích. Metodu CLIL samozřejmě není nutné používat celou vyučovací hodinu, ale lze ji aplikovat jen v určitých úsecích, např. formou „matematických rozcviček“, procvičení učiva na závěr hodiny apod. Dá se tím tedy velmi účinně rozbít stereotyp klasické hodiny a zlepšit tím tedy vztah žáků ke konkrétnímu předmětu. To může samozřejmě vést i ke zvýšení motivace žáků pro získávání nových poznatků (Hofmannová, Novotná, 2003).

Jednou z hlavních nevýhod metody CLIL je hlavně vyšší náročnost. Náročností je myšlen nejen delší čas věnovaný přípravě na hodinu, ale zejména vyšší nároky na jazykové schopnosti vyučujících. Složitější je také příprava materiálů, které však díky různým projektům jsou čím dál dostupnější na různých portálech či školeních. Je třeba také volit aktivity dostatečně názorné a také s přiměřenou složitostí pro žáky. Nevýhodou je také riziko demotivace žáků. Ta může nastat zejména ve dvou případech. Má-li žák horší prospěch v daném předmětu v mateřském jazyce, může pak již předem rezignovat na řešení úkolu v cizím jazyce. Druhým důvodem může být nedostatečná důvěra ve své dovednosti spojené s cizím jazykem. Obojímu se dá předejít volbou vhodné pozitivní motivace. Jak je tedy vidět, nevýhody a rizika spojená s užitím metody CLIL ve výuce lze eliminovat a minimalizovat.

Pro úspěšnou výuku metodou CLIL je třeba několik základních předpokladů. Jedním z hlavních pro vyučující, kteří chtějí metodu CLIL využít ve výuce, je nejen dostatečná odborná připravenost, ale zejména dobrá znalost cizího jazyka. Současně je také třeba dobře

zvážit, jaké vybereme pro využití této metody učivo. Platí zejména pravidlo názornosti – čím názornější učivo je a existují možnosti např. grafického znázornění, tím vyšší je šance pochopení učiva žáky. Vhodnou pomůckou je také vytvoření slovní zásoby např. formou slovníčků, které budou mít žáci k dispozici. Velmi důležitá je samozřejmě také pozitivní motivace žáků. Neměli by mít pocit, že úkol je nad jejich síly a neměli by mít strach z důsledků neúspěchu. Naopak by měli být motivováni např. pozitivním hodnocením při zvládnutí úkolu.

2.2 Využívání metody CLIL

V rámci úvodní fáze projektu Studentské grantové soutěže UP jsem realizoval zjišťování aktuálního stavu využívání metody CLIL ve výuce na základních školách a gymnáziích v Olomouckém a Jihomoravském kraji. Toto dotazování bylo realizováno elektronikou poštou adresovanou vedení škol. Cílem bylo zjistit, zda na škole je využívána ve výuce metoda CLIL a jestliže ano, tak v jakých předmětech. Návratnost byla v obou krajích mezi 16 % až 18 %. Z těchto odpovědí byly zjištěny následující informace. V Olomouckém kraji bylo z celkového počtu odpovědí týkajících se využívání metody CLIL ve výuce 10 % kladných. Jednalo se jak o aktuální využívání, tak i využívání v minulých letech či příprava integrace cizího jazyka na příští školní rok. Ve většině případů se jednalo o integraci anglického jazyka do ostatních předmětů, pouze v jednom případě šlo o integraci francouzského jazyka. Nebyla tu výrazná dominance některého z předmětů, do kterého probíhá integrace cizího jazyka, byly rovnoměrně zastoupeny téměř všechny předměty. V tom byl výrazný rozdíl v Jihomoravském kraji. Zde bylo ze všech odpovědí 13 % pozitivních. Stejně jako v Olomouckém kraji dominoval anglický jazyk a široké spektrum předmětů, do kterých je cizí jazyk integrován. Největší rozdíl byl tentokrát v dominanci některých předmětů. Nejčastějšími byla matematika a výchovy (výtvarná, hudební, občanská, tělesná). Velmi často byly uvedeny také informatika, základy společenských věd, přírodopis a dějepis. Z těchto zjištění je zřejmé, že metoda CLIL není zatím ještě tak rozšířená – často panuje obava z vysoké náročnosti jak výuky, tak příprav na takovéto hodiny. Je však povzbuzující potvrzení postupného zavádění této moderní metody do výuky a také široké spektrum předmětů, do kterých je cizí jazyk implementován.

Vzhledem k provázanosti této metody s motivací žáků a klimatem výuky při použití metody CLIL ve výuce bude dále tato problematika zkoumána v rámci mé disertační práce a její výsledky budou průběžně prezentovány.

3 Příprava budoucích učitelů

Jak již bylo zmíněno, školení využívání metody CLIL probíhá i při přípravě budoucích pedagogů. Jedním z příkladů může být např. Katedra matematiky Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v rámci povinně volitelného předmětu Anglická matematická terminologie. Výuka tohoto předmětu probíhá právě metodou CLIL a je zaměřena na tři hlavní bloky – algebru, matematickou analýzu a geometrii. Ke každému z nich je udělána studijní opora, pracovní sešit pro řešení úloh a samozřejmě také již zmiňovaný slovníček nejdůležitějších pojmů z dané kapitoly. Studenti v rámci tohoto

předmětu opakují. Tímto způsobem mají tedy možnost budoucí učitelé vyzkoušet si výuku odborného předmětu cizím jazykem na vlastní kůži a zjistit její úskalí i výhody. Svě zkušenosti samozřejmě mohou následně přenést do své pedagogické praxe.

V dalším projektu realizovaném na Katedře matematiky dochází k vytváření dvojjazyčných matematických textů (český a anglický jazyk) určených zejména pro studenty učitelství matematiky na 2. st. ZŠ a středních školách, ale také pro studenty odborného studia. Tento projekt je řešen ve spolupráci s Katedrou matematiky na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Samozřejmě není zapomínáno ani na výuku na prvním stupni díky dalšímu projektu zaměřeného na přípravu integrace jazykového a obsahového učiva pro studenty Učitelství pro první stupeň základních škol.

Jak je tedy vidět, příprava budoucích pedagogů pro používání aktuálních metod ve výuce je živým tématem a cílem mnoha projektů. Je tedy určitým předpokladem, že metoda CLIL by s postupem času mohla být čím dál častěji součástí výuky na všech typech škol.

Literatura

Content and Language Integrated Learning v ČR. [online]. [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/content-and-language-integrated-learning-v-cr>

HANUŠOVÁ, Světlana a Naděžda VOJTKOVÁ. CLIL v české praxi. In Odborná regionální konference CLIL v ČR a zahraničí. 2012.

HOFMANNOVÁ, Marie and NOVOTNÁ, Jarmila. CLIL – Nový směr ve výuce. Cizí jazyky, roč. 46, 2002/2003, číslo 1, p. 5-6. ISSN 1210-0811.

Integrovaná výuka cizího jazyka a odborného předmětu – CLIL: sborník z konference. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2011. ISBN 978-80-87000-85-4.

Národní plán výuky cizích jazyků. [online]. [cit. 2012-10-06]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/JT010NPvyukyCJnaNet.pdf>

NOCAR, D. Inovovaný koncept matematické složky profesní přípravy učitelů primární školy na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. In Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Paedagogica, Mathematica VII. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010. ISSN 0862-9765.

POKRIVČÁKOVÁ, Silvia. Modernization of teaching foreign languages: CLIL, inclusive and intercultural education. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 219 s. ISBN 978-802-1052-949.

Seznamte se s CLILEm. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-87063-52-1.

Mgr. Jan Wossala

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Katedra matematiky

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci,

Žižkovo náměstí 5

771 40 Olomouc

e-mail: jan.wossala@upol.cz